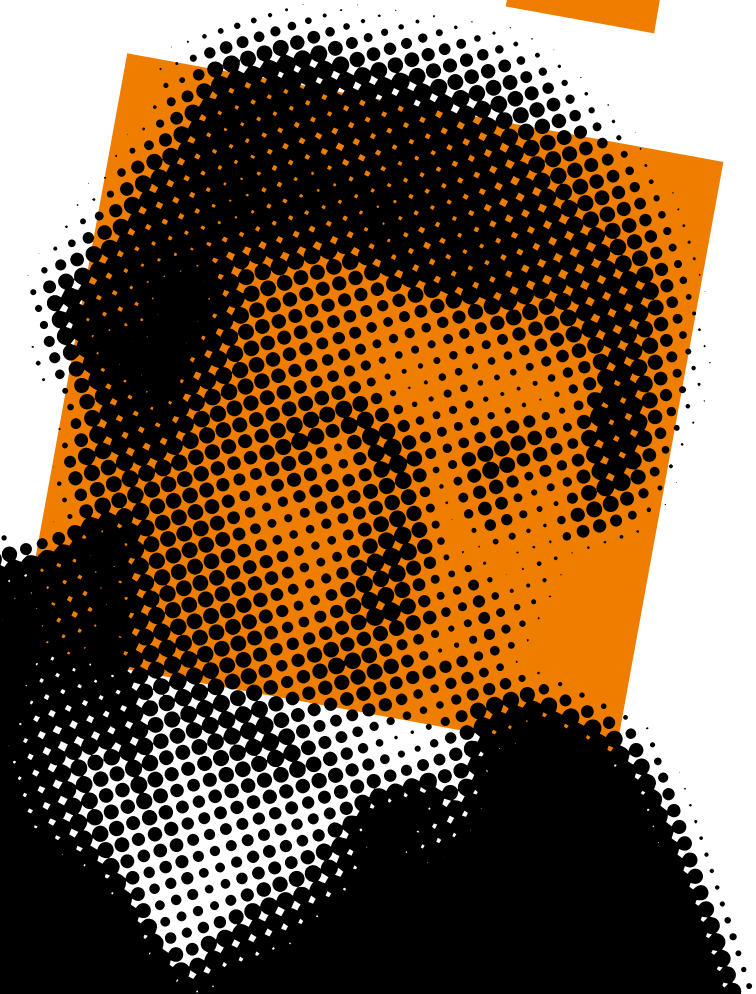
Slovenska filharmonija

SOS

SOS 5

Sezona 2022/23

Zvočna prostranstva

SOS 5 Sezona 2022/23

26. april 2023 ob 19.30
Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Zvočna prostranstva

Orkester Slovenske filharmonije

Bas Wiegers
dirigent

Garth Knox
viola

Miran Kolbl
koncertni mojster

Sodobne orkestrske skladbe

Gérard Grisey (1946–1998)
Akustični prostori

Prolog
Periode
- **Marta Sesar** *flavta*
- **Jurij Jenko** *klarinet*
- **Marko Ilić** *pozavna*
- **Miran Kolbl** *violina*
- **Aleksandar Milošev** *viola*
- **Andrej Petrač** *violončelo*
- **Grega Rus** *kontrabas*

Delni toni

Modulacije
Prehajanja
Epilog
- **Blaž Ogrič** *rog*
- **Aurélie Marie Helene Roussel** *rog*
- **Jože Rošer** *rog*
- **Metod Tomac** *rog*

ARS
Koncert snema in neposredno prenaša program Ars – 3. program Radia Slovenija.

Gérard Grisey

Francoski skladatelj **Gérard Grisey** gotovo sodi med velikane glasbe zadnje četrtine 20. stoletja. Svoja znanja je najprej pridobival na konservatoriju v nemškem Trossingenu, nato pa ga je pot vodila k Olivierju Messiaenu na Pariški konservatorij in k Henriju Dutilleuxu. Kasneje se je izpopolnjeval še iz elektroakustične glasbe, na poletnih kompozicijskih tečajih v Darmstadtu so bila zanj pomembna srečanja z Iannisom Xenakisom in Györgyjem Ligetijem, resno pa se je posvetil tudi študiju akustike. V času bivanja v vili Medici v Rimu se je spoprijateljil s skladateljskim kolegom Tristanom Murailom, s katerim sta leta 1973 ob pomoči Michaëla Levinasa ustanovila ansambel L'Itinéraire.

Znotraj francoske in posledično tudi evropske glasbene kulture je Grisey skupaj s somišljeniki, nabranimi okoli ansambla L'Itinéraire, bistveno zaznamoval glasbo iztekajočega se 20. stoletja. Če je do tega trenutka večina pozornosti veljala vprašanjem serialnosti – prenašanjem ideje dela z vrstami, kakršnega je s svojo dodekafonijo utemeljil Arnold Schönberg ob koncu prve četrtine 20. stoletja, še na druge parametre zvoka, torej ritmična trajanja, artikulacijo in dinamiko –, ki sta jo v ospredje postavljala predvsem Pierre Boulez in Karlheinz Stockhausen, in nato tudi že postserialnosti kot reakciji na nevarno približevanje algoritemski sistematiki in »nivelizaciji« (Ligeti), se zdi, da so spektralisti skušali stopiti globlje v raziskavo samega zvoka. Skladatelji spektralne glasbe so kot izhodiščni material za svojo glasbo vzeli zvok sam. Podvrgli so ga natančni analizi, rezultate takšne analize (največkrat s pomočjo spektrograma, torej vizualne reprezentacije moči in izrazitosti različnih frekvenc, ki jih vsebuje določena zvočnost) pa nato uporabili v smislu materiala, formalnih vzvodov ali procesualnih določil. Največkrat se je glasba skladateljev spektralne glasbe postavljala v zvezo s harmonsko izrabo alikvotnega niza, torej niza sozvenečih frekvenc (ob igranju enega tona skupaj z osnovno frekvenco nihajo z nižjo amplitudo tudi druge, višje frekvence, ki dajejo posameznemu tonu specifično barvo, in prav zaradi njih lahko ločimo isti ton, zaigran na različnih glasbilih), zaradi česar se je pogosto zdelo, da spektralna glasba prihaja v dotik s tradicionalno harmonijo (iz prvih tonov alikvotnega spektra je zgrajen durov trizvok), toda v resnici so spektralistična prodiranja v zvok prinesla tudi številne druge tehnike in postopke. Tako spektralni skladatelji pogosto v središče postavljajo t. i. »instrumentalno sintezo« – s pomočjo analize spektra (ta nakaže posamezne delne frekvence in njihovo jakost) posamezen zvok/ton poustvarijo z drugimi glasbili. Iz elektronske glasbe so si izposodili idejo »obročne modulacije« – gre za postopek, pri katerem se izvirna frekvenca modulira s pomočjo neke druge frekvence, pri čemer daje končni rezultat novo zvočnost, ki je sestavljena iz seštevka in razlike med obema frekvencama. V formalnem in procesualnem pogledu pa so skladatelji pogosto sledili logiki t. i. »ovojnice« tona, torej značilnostim, kako se ton postopoma pojavlja, doseže svoj vrhunec v amplitudi, nato pa postopoma spet upada.

Vse te postopke lahko srečamo v osrednji Griseyjevi kompozicijski mojstrovini, skladbi ***Akustični prostori***, ki je nastajala skoraj deset let (1976–1985) in bi jo lahko razumeli tudi kot nekakšen manifest spektralne glasbe. Skladbo sestavlja šest stavkov za različne zasedbe, ki segajo od solistične viole prek različnih komornih zasedb do polno zasedenega simfoničnega orkestra, izvajati pa jih je mogoče kot ciklus ali pa tudi posamično, pri čemer je skladatelj napisal alternativne zaključke in uvode, saj se ob skupni izvedbi konci in začetki nekaterih stavkov prekrivajo. Posamezni stavki niso nastajali v kronološkem vrstnem redu. Skladatelj je najprej napisal *Periode*, nato pa začutil, da je stavek ostal brez pravega zaključka in da potrebuje svoje nadaljevanje. Tako je nastal stavek *Delni toni*, ker pa se *Periode* pričenjajo s solistično violo, je skladatelj prišel na idejo, da bi napisal nekakšen uvod v skladbo ravno za solistično violo. Toda Grisey je poudaril, da osnovno jedro skladbe predstavlja kot prvi nastali stavek *Periode*, v katerem je skušal »začrtati akustične in psihološke temelje« celotne skladbe. Prav v tem stavku je namreč »pričel nadzorovati različne stopnje harmonske napetosti, na ritmični ravni pa delovati s pomočjo razlike med periodičnim in aperiodičnim. Hkrati je celotna forma prevzela poteze dihanja, ki sloni na eni sami zvočni ideji – spektralnem nizu, postavljenem na ton e.« V programatskem zapisu je Grisey še dodal, da je »dovolj komponiranja z notami, da je čas za komponiranje s toni«, da ne velja komponirati zgolj z zvoki, temveč z razlikami med njimi, pri čemer je treba takšne razlike razumeti kot procese.

Prolog prinaša osnovno melodično idejo v solistični violi, ki se nato vseskozi ponavlja, a hkrati tudi razširja. Pri tem skladatelju kot izhodišče ne služijo osnovne tonske višine, temveč grafični obris osnovne ideje, ki doživlja venomer nove obogatitve in razširitve. Te nas od »čistega« tona peljejo proti hrupu, vmes pa se vrstijo različna ločila v obliki bitja srca in odmevov. V naslednjem stavku, *Periodah*, se skorajda neslišno violi pridruži še šest drugih glasbenikov, skladatelj pa v nadaljevanju raziskuje tri različne tipe gibanja – naraščajočo napetost, postopno sproščanje ter razmerje med statičnostjo in periodičnostjo – vzporedno z osnovno idejo človeškega dihanja, ki tudi poteka v treh fazah vdih – izdih – počitek. Stavek *Delni toni* za 18 glasbenikov v središče postavlja idejo »instrumentalne sinteze«. Posledica njene uporabe je, da značilnosti posameznih inštrumentov izginjajo iz naše zaznave, njihova mesta pa zasedejo na novo izumljene sintetične barve, kar omogoča skladatelju, da pred nas postavi široko paleto zvokov, ki segajo od harmonije celotnega alikvotnega niza do belega šuma, ki vsebuje vse slišne frekvence. Za stavek *Modulacije*, napisan za 33 glasbenikov, je skladatelj prepričan, da v njem ni mogoče razpoznati zvočnega materiala, saj se je ta nekako prelil v glasbeni tok sam. Slednji je podvržen nenehnim spremembam, zato prevladuje občutek nepretrganega toka. Edino izhodiščno točko predstavlja uporaba tonov iz alikvotnega niza, postavljenega na ton e. Grisey je zapisal, da »forma tega stavka ni nič drugega kot zgodovina zvokov, ki ga tvorijo«. Glasba se tako premika skozi vrsto modulacijskih procesov, pri čemer lahko poslušalec postopoma razpozna pet različnih odsekov vsakič s svojsko modulacijsko logiko.

Medtem ko prva dva stavka v središče postavljata godala, tretji pihala in četrti trobila, je peti, *Prehajanja*, s kompleksnimi ritmi težak predvsem za dirigenta. Z uporabo celotnega orkestra odpira

skladatelj še novo dimenzijo, in sicer zvočno voluminoznost. Skladatelj se zdaj ne zanaša le na značilnosti spektra enega samega tona, temveč v gosti polifoni logiki druži kar 55 alikvotnih nizov. Hkrati pa je mogoče stavek razumeti tudi kot nekakšen seštevek in povzetek prejšnjih, zato smo priča številnim aluzijam na glasbo iz stavka *Delni toni*, povrne se osnovni melodični obris iz *Prologa*, skupaj z njim pa tudi distorzije iz *Period* in filtrirani alikvotni nizi iz *Modulacij*. Ob takšnih »vrnitvah« stavek razkriva nepričakovane vidike »starega« materiala, ki se spremeni v nekakšno melodijo, v kateri lahko razpoznamo obrise *Prologa*. Sledeči *Epilog* je mogoče razumeti kot zaključek stavka *Prehajanja*. V njem štirje rogovi prevzamejo material iz *Prologa* in ga plastijo, pri čemer je ves čas na delu proces postopne filtracije in razgradnje osnovnega alikvotnega niza na tonu e. Postopno razgradnjo zaključi trpek udarec na timpane. Skladatelj je konec skladbe opisal filozofsko-poetično in s tem razprl širše dimenzije svoje glasbe, ki se prek imanentnega raziskovanja zvočnosti dotika tudi širših problematik človeškega bivanja: na koncu »uvajam dualizem, ki ruši sistem – diskurzivnemu času jezika dodajam kolektivni, magični čas kozmosa, posameznika«. Veličino Griseyjeve glasbe je mogoče iskati prav v tej misli – čeravno lahko pozorni poslušalec prepozna osnovne procese in materiale, se da v skladbi uživati tudi na povsem čutni ravni. Kot v velikih delih »klasike« se tudi za Griseyjevo delo izkaže, da v njem lahko prepoznamo enkraten spoj tehnike in izraznosti.

Gregor Pompe

Predstavitev ***koncertne sezone*** **2023|24**

V ponedeljek, **22. maja 2023**, bo **ob 14. uri** v Dvorani Marjana Kozine v Slovenski filharmoniji potekala **predstavitev koncertne sezone 2023/24**. Tudi tokrat bomo ob predvajanju posnetkov najprej skupaj podoživeli najlepše trenutke iztekajoče se sezone, nato pa vam bomo razgrnili pester koncertni program Orkestra in Zbora Slovenske filharmonije. Predstavitvi bo sledilo druženje v Dvorani Slavka Osterca, na katerega vas še posebej lepo vabimo.

Veseli bomo vašega obiska.

Matej Šarc
direktor in umetniški vodja
Orkestra Slovenske filharmonije

Bas Wiegers
dirigent

Foto: Paz Guillen

Nizozemski dirigent **Bas Wiegers** s svojo energijo in odprtostjo spada v sam vrh dirigiranja 21. stoletja. Kot gostujoči dirigent mnogih evropskih simfoničnih orkestrov, ansamblov in opernih hiš mojstrsko interpretira glasbo vse od baroka do današnjega časa.

Po študiju v Amsterdamu in Freiburgu je pričel uspešno kariero violinista s poudarkom na stari glasbi. Leta 2009 je prejel štipendijo za dirigiranje Fundacije Kersjes, kasneje pa je postal asistent dirigenta Marissa Jansonsa in Susanne Mälkki pri Kraljevem orkestru Concertgebouw iz Amsterdama, kar ga je prepričalo, da je opustil igranje violine in se v celoti posvetil dirigiranju.

V sezoni 2022/23 je postal izredni dirigent Münchenskega komornega orkestra, s katerim namerava oživiti in poudarjati njemu pomembno raznolikost glasbenih obdobij. Na odprtju sezone v bernski operi je premierno izvedel opero Georga Friedricha Haasa, z ansamblom Klangforum Wien je gostoval na Tirolskem festivalu Erl z opernim projektom v režiji Jana Lauwersa, nastopil pa je tudi s Simfoničnim orkestrom Jugozahodnega nemškega radia in Filharmoničnim orkestrom Nizozemskega radia. Na domačih tleh je Wiegers sodeloval z najrazličnejšimi zasedbami, vključno z Nizozemskim filharmoničnim orkestrom, Filharmoničnim orkestrom iz Rotterdama ter, skupaj s Pétrom Eötvösom, s Kraljevim orkestrom Concertgebouw. Poleg tega je vodil Simfonični orkester Berlinskega radia, Simfonični orkester Zahodnonemškega radia, Estonski državni simfonični orkester, Orkester Koncertne hiše iz Berlina, komorni orkester Britten Sinfonia, mednarodno zasedbo Modern in Vokalni ansambel SWR. Z zasedbo Klangforum Wien, katere glavni gostujoči dirigent je bil do poletja 2022, je lani v sodelovanju s Thomasom Hampsonom premierno izvedel nov projekt Mahlerjevih in Ivesovih samospevov.

Pogosto je gost številnih opernih hiš, med njimi Kölnske opere, operne hiše v Lorrainu v Franciji (Brittnova in Mozartova dela), Celovškega mestnega gledališča (dela Haasa in Sciarrina), dejaven pa je tudi na glasbenih festivalih, kot so mednarodni festival sodobne glasbe November Music, Festival Holland, Dunajski slavnostni tedni, Praška pomlad, Festival sodobne glasbe Huddersfield, glasbeni festival v Aldenburghu, festivala Ruhrtriennale in Acht Brücken v Kölnu.

Wiegersa močno cenijo mnogi sodobni skladatelji, kot so Georges Aperghis, Georg Friedrich Haas, Helmut Lachenmann, Salvatore Sciarrino in Rebecca Saunders, s katerimi vedno znova sodeluje.

Garth Knox
violist

Foto: Jean Radel

Irski violist **Garth Knox** je študiral pri profesorju Fredericu Riddlu na Kraljevi akademiji za glasbo v Londonu, kjer je trenutno gostujoči profesor. Med študijem je prejel številne nagrade za violo in komorno glasbo, kasneje pa je sodeloval z uglednimi glasbenimi zasedbami v Londonu, s katerimi je prepričljivo izvajal od baročnega repertoarja do sodobne klasične glasbe.

Leta 1983 je na povabilo slovitega Pierra Bouleza postal član zasedbe Ensamble intercontemporain v Parizu, s katero je pod vodstvom Bouleza samega sodeloval na koncertih, svetovnih turnejah in najprestižnejših mednarodnih glasbenih festivalih. Leta 1990 se je pridružil Kvartetu Arditti, kar ga je popeljalo na najpomembnejše koncertne odre po svetu, hkrati pa se je poglobljeno posvečal delom vodilnih sodobnih klasičnih skladateljev, kot so Ligeti, Kurtah, Berio, Xenakis, Lachenmann, Cage, Feldman, s katerimi je pogosto tudi tesno sodeloval in premierno izvajal njihova dela (*Godalni kvartet Helikopter* H. Stockhausna). Knox je osem let kasneje kvartet zapustil in se osredotočil na solistično kariero. V tem času je premierno izvedel dela Henzeja (med drugim mu je skladatelj posvetil *Sonato za violo*), Ligetija, Schnittkeja, Ferneyhougha, Dillona, Benjamina in številnih drugih.

Posebno pozornost je nedavno pričel posvečati baročni violi d'amore in tako postal eden glavnih pobudnikov za raziskovanje njenih zmožnosti in tehnik v novi glasbi (tudi v povezavi z elektroniko), obenem pa se zavzema za postopno ustvarjanje novega repertoarja za ta manj znani inštrument.

Knox trenutno živi v Parizu in uspešno nastopa kot solist na najrazličnejših recitalih, koncertih in v komornih zasedbah po vsej Evropi, v ZDA ter na Japonskem. Poleg nastopanja v gledališčih in plesnih projektih je tudi ambiciozen skladatelj. Napisal je predstavo za eno osebo (v kateri je nastopil sam), njegovo delo *Viola spaces* (izdano leta 2010 pri glasbeni založbi Schott), ki je prvo v nastajajoči seriji koncertnih študij za godala, pa združuje prelomne novosti na področju izvajalskih tehnik godal z uživanjem v ustvarjanju glasbe. Za njegove skladbe se pogosto zanimajo in jih izvajajo mladi perspektivni glasbeniki.

Filharmonična ***hit parada***

na ljubljanski tržnici

27. maj 2023 ob 9.30
3. junij 2023 ob 9.30
10. junij 2023 ob 9.30

Preživite sobotno dopoldne na tržnici
v družbi filharmonikov ter napolnite košare
s svežimi dobrotami in abonmaji.

V primeru dežja dogodek odpade.

Skenirajte QR kodo in si oglejte,
kako je to izgledalo lani.

Delite video na Instagramu, označite
@slofilharmonija in sodelujte v nagradni igri!

Nagrajence bomo izžrebali **10. junija 2023**
na *Filharmonični* ***hit paradi***.

Slovenska
filharmonija

Prodaja abonmajev 23|24

od 1. junija do 14. julija 2023

Vsak delavnik od 11. do 13.
in od 15. do 17. ure
v Slovenski filharmoniji
Kongresni trg 10, 1000 Ljubljana

Slovenska filharmonija

Glasbena galerija

T +386 1 24 10 800
E info@filharmonija.si
www.filharmonija.si

Maj, junij 2023

SMS 5
Neskončne melodije
11. in 12. maj 2023 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Pierre Bleuse, dirigent

Jean-Efflam Bavouzet, klavir

Spored:

Anton Lajovic: Adagio

Maurice Ravel: Koncert za klavir in orkester v G

César Franck: Simfonija v d-molu

PVC 6
K sebi, v neznano
26. maj 2023 ob 19.30

Predkoncertni pogovor ob 18.30

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

Zbor Slovenske filharmonije

Peter Dijkstra, dirigent

Tomaž Sevšek, orgle

Spored:

John Tavener: Pesem za Ateno

James MacMillan: Cantos sagrados

Francis Poulenc: Snežni večer

Frank Martin: Maša za dvojni zbor

FKK 5
Iskro, iskrivo
1. in 2. junij 2023 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Giedrė Šlekytė, dirigentka

Jiyoon Lee, violina

Spored:

Marko Mihevc: Zgodbe iz davnine

Antonín Dvořák: Koncert za violino in orkester v a-molu, op. 53

Richard Strauss: Vesele potegavščine Tilla Eulenspiegla, op. 28

Igor Stravinski: Ognjeni ptič, baletna suita (različica iz 1919)

VIP 5
Med zemljo in nebom
9. junij 2023 ob 19.30

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

Zbor in Orkester Slovenske filharmonije

Nina Dominko, sopran

Nuška Drašček, mezzosopran

Martin Sušnik, tenor

Domen Križaj, bariton

Spored:

Wolfgang Amadeus Mozart:
Simfonija št. 41 v C-duru, K. 551
Maša v c-molu, K. 427

SILČ in SINOVA
SALON KLAVIRJEV

europlakat

SiolNET.

DRUŽINA

TAMTAM

Če želite prejemati redna e-obvestila o programu Slovenske filharmonije, sporočite svoj e-naslov na **info@filharmonija.si**.

Koncertni list Slovenske filharmonije
Sodobne orkestrske skladbe – SOS 5
Izdala: Slovenska filharmonija
Direktor Slovenske filharmonije in umetniški vodja OSF: Matej Šarc
Umetniški vodja ZSF: Gregor Klančič
Avtor spremne besede: Gregor Pompe
Jezikovni pregled: Ana Kodelja
Oblikovanje: Arih Dinamik, d. o. o.
Prelom: Vlado Trifkovič
Ljubljana, april 2023

Redakcija koncertnega lista je bila končana 24. aprila 2023.

ISSN 2350-5117

Slovenska filharmonija – Academia philharmonicorum

@slofilharmonija

Slovenska filharmonija
Orkester Slovenske filharmonije
Zbor Slovenske filharmonije
Kongresni trg 10
1000 Ljubljana
T +386 1 2410 800
E info@filharmonija.si
www.filharmonija.si

Slovenska filharmonija

Ustanoviteljica Slovenske filharmonije je Vlada Republike Slovenije. Dejavnost Slovenske filharmonije financira Ministrstvo za kulturo.